СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 157. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 9 липня 1935. — VOL. XLIII. No. 157. Jersey City, N. J., Tuesday, July 9, 1935 THREE CENTS

ПЛЯНУЮТЬ ДЕПОРТУВАТИ ЧУЖИНЦІВ ФЕДЕРАЛЬНИМ КОШТОМ

НЮ ЙОРК. — Місто Ню Йорк роздає річно 240 міліонів долярів допомоги безробітним під контролею федеральних, стейтових та муніципальних аґенцій. Лойд П. Страйкер, настановлений дорадником слідчої комісії для провірки допомогової акції з доручення міських радних, зладив звіт із своєї праці на 206 сторінках паперу. В ньому стверджує, що яких 10% допомогових грошей розстрачується, бо нема досить персоналу, щоб розслідити, чи справді допомогу роздають потребуючим. Страйкер подає 48 способів щадження гроша. Згадує і про безробітних чужинців. Радить вислати їх федеральним коштом до тих країв, з яких вони прийшли. Це коштуватиме менше, ніж їх дальше утримувати в Америці. Допомогову роботу дати лише горожанам. Навіть тих, що в часі кризи поприїздили до Ню Йорку й стали тут тягаром міста, треба вислати до їх місцевостей. Допомогова акція буде зосереджена в руках ґенерала Гю Джансона й він розпоряджатиме 220 міліонами долярів з федеральних фондів для наладження прилюдних робіт, як способу допомоги безробітним. Безробітним чужинцям радить дати хвилеву допомогу з фондів міських, а не приймати до роботи.

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ РЕПУБЛИКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ.

КЛІВЛЕНД. — На окружну конференцію републиканської партії зїхалися півтретя тисячі делеґатів із стейтів Огайо, Пенсилвенія, Мишиґен, Вест Вірджінія, Тенесі й Кентокі. Мають на меті уложити пляни відбудови партії з огляду на поширювані вісти про безвиглядність якихнебудь успіхів републиканців при виборах у 1936 році. Проти волі Гувера хоче дехто спонукати його стати кандидатом на президента.

АМЕРИКАНСЬКІ ЦЕРКОВНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ ПРАЦЮЮТЬ В ОБОРОНІ ЕТІОПІЇ.

НЮ ЙОРК. — Комітет для Етіопії працює без упину для виратування її від можливого італійського ярма. Розсилають петиції до американського уряду, щоб він зробив ужиток з так званого „пакту Келоґа-Бріяна" й подбав про недопущення до війни між Італією й Етіопією. Протестантські церкви на спілку з жидівськими синаґоґами та російською і грецькою православною церквою згодилися видати зазив до молитви на неділю, 18-го серпня, за вдержання мира між обома державами.

БІЛЬШЕ „ТРЕТІХ" ПАРТІЙ.

ШІКАҐО. — В суботу, 6-го липня, покінчились успішно наради трох соток представників найріжнородніших американських ліберальних та радикальних напрямів з винятком комуністичного. Вони уложили плян створення третьої політичної партії під назвою „Американська Людова Політична Федерація" (The American Commonwealth Political Federation). Вона послугуватиметься гаслом: „Продукувати для вжитку". Вибрали орґанізаційний комітет. Головою є конґресмен Томас Емлі. Має відбутись конвенція в осени. Деякі учасники нарад зголосили виступлення своєї ґрупи з нової федерації, деякі радикальні ґрупи, як ось Сінклера з Каліфорнії, не вірять у можливість якогось успіху для поправи умовин через третю партію.

ОМАГА (Небраска). — Збирається конвенція Краєвої Фармерсько-Робітничої партії. Хочуть уложити як плятформу для виборів у 1936 р. заклик: „2,500 долярів річного доходу для кожної американської родини". Конвенція хоче вже тепер вибрати свого кандидата на президента Америки.

ДОМАГАЮТЬСЯ НОВОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІЯТУ.

ВАШИНҐТОН.—Американське Товариство Природи домагається створення нового міністерства, тобто „департаменту консервації" для збереження лісів, нарибку, пасовиськ, для адміністрації краєвими парками, для збереження врожайного ґрунту і т. п. Були думки перемінити департамент внутрішніх справ у таке міністерство й додати йому обовязок нагляду над прилюдними будовами. Але природники є тої думки, що будівництво не йде впарі з консервацією.

ОБЕРЕЖНО З ПОШИРЮВАННЯМ НЕВДОВОЛЕННЯ СЕРЕД АРМІЇ.

НЮ ЙОРК. — Так званий „Американський Союз для Громадської Свободи" видав зазив до робітничих юній, щоб вони протестували проти законопроєкту, принятого вже федеральним сенатом про „заохоту до невдоволення". Цей законопроєкт приняв сенат як наглий внесок без ніякої дискусії на доручення комісії для справ воєнної маринарки. Він тепер має прийти під наради палати послів. Законопроєкт передбачає грошеву кару до 1,000 долярів, або два роки вязниці для кожного, хто намовляє жовнірів до непослуху своїй команді. В протестах звертають увагу на те, що всяка оборона жовнірів перед несправедливістю може бути толкована як зазив до непослуху.

СКІЛЬКІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО ЗОЛОТА.

З нагоди задуманого перевозу золота в штабах до Тенесі знавці обраховують, що його є стільки, що з нього можнаб поставити колюмну висоти будинку Емпайр Стейт у Ню Йорку, але з підставою пять стіп довжини і 2 стопи ширини. Точна висота такої колюмни булаб 1,224 стопи. Є це найбільший припас золота в історії Америки.

ХРЕСТОНОСНИЙ ПОХІД У ФІЛЬМІ.

Славний кіновий режисер Сесіль де Міль, автор „Знаку Хреста" і „Клеопатри", приготовляє фільму „Хрестоносні походи", про яку заговорила вже світова преса. Фільмове підприємство Парамавнт рішилось на величезні видатки у звязку з виведенням цієї фільми. Задля морських сцен побудовано великий середньовічний корабель, що гине опісля на морі. Крім того побудовано віндзорський замок, де Петро Пустинник благословить короля Ричарда Львине Серце на хрестоносний похід проти невірних, дальше середньовічний Марсель, де під знаком хреста зібралися Ричард, Фридрих Барбароса, Филип Авґуст і Конрад Монфера зі своїми арміями. Фільма показує сам похід, облогу Сан-Жан-д'Акра (1191 р.), атаки Сараценів і т. п.

ТЯЖКА КАРА ЗА НАПАСТЬ НА МАЛОЛІТНЮ ДІВЧИНУ.

Поліційний маґістрат у місті Гамілтон, Онт., засудив 8 осіб на вязницю і на тілесну кару за напасть на 13-літню дівчину зі Стоней Крік, Онт. Один з напасників має 66 літ. Інші з них є у віці від 15 до 26 літ.

КОМУНІСТИЧНИЙ АҐІТАТОР БУДЕ ДЕПОРТОВАНИЙ.

Іміграційна влада в Канаді вирішила депортувати комуністичного аґітатора і провідника Робітничої Ліґи Єдности, Джеймса Колмана, після того, як він у місті Девфіні, Манн., відсидів 6-місячну кару за участь у страйку у Флин Флон. Колман оспорював рішення іміґраційної влади перед судом у Вінніпеґу, одначе суд вирішив, що іміґраційна влада мала важні причини до депортації. Тепер Колман вніс відклик до вищого суду Манітоби.

ЗГОРІЛИ 86 БУДИНКІВ.

В Супранівці, пов. Ковель, вибухла пожежа в загороді Андрія Ткачука. Вогонь перекинувся на село і знищив 31 хат та 55 господарських будинків. У вогні впали кільканацять штук худоби. Шкоди величезні.

ЗАВЕРНУЛИ НАЗАД.

Першою особою, яка хотіла перекрастись на кораблі з Европи до Канади, є Йосиф Назарук. Назарук дістався непомічено на корабель „Беджестан" в Данциґу і відкрили його доперва четвертого дня на морі. Назарук каже, що він є канадійський горожанин та мешкав передше в Гамілтоні. Запитаний, чи знає які вулиці в Гамілтоні, не міг назвати ні одної. З Гамілтону виїхав він до Злучених Держав, звідки його депортували чотири місяці тому. Назарук буде, здається, депортований, звідки приїхав

НЕ МОЖНА НАСМІХАТИСЯ З ГІТЛЕРА.

За те, що студенти в Гайдельберґу забавлялися підчас промови Гітлера, яку їм передавано через радіо, і за те, що жартували собі щодо цього, як Гітлер їсть шпараґи, покарано їх дволітньою забороною студіювати в німецьких університетах.

„ПРОЛЄТАРІ ВСІХ КРАЇВ, ЄДНАЙТЕСЯ".

Робітники державної фабрики зброї у Варшаві заявили польському міністрови військових справ, що і вони хотіли би в модерний спосіб віддати честь памяти недавно померлого маршала Пілсудського: добровільно з власних коштів зробили для війська дарунок 100 готових машинових крісів. Для осягнення цеї цілі просять дозволити їм безплатно працювати денно 2 години більше. — Ось як у практиці виглядає гасло „Пролєтарі всіх країв, єднайтеся"! Адже ті машинові кріси будуть призначені певно не до стріляння горобців...

ОНТАРІЙСЬКІ БАНКИ ПРОТИ УРЯДОВОЇ ПОЗИЧКИ.

Онтарійський уряд розписав позичку на суму $15,000,000. Коли минув реченець вношення оферт, показалося, що ніодин чоловік не зголосився по державні бонди. Тимсамим позичка провінції на 100% провалилася.

Це дуже розлютило премієра Онтаріо, Гепбурна, який добре вилаяв торонтонські банки і загрозив, що понакладає на них великі податки. Далі Гепбурн закинув, що торонтонські банки змовилися проти уряду за те, що уряд покасував існуючі донедавна договори достави до Онтеріо електричної сили з провінції Квебек. Крім того Гепбурн іще й у той спосіб хоче відімститися на банках, що уряд у короткому часі позакладає свої щадничі банки, які за депозити будуть платити по 2½ проценту. (банки тепер платять по 2%). Через ті щадничі банки уряд Гепбурна сподівається зреалізувати позичку, яка тепер провалилась.

ПОПАЛИ НА ДОБРИЙ ПОМИСЛ.

Деякі фармери з околиць Риверс, Ман., навчилися, як вигрівати курята вразі, коли курка не хоче сидіти на яйцях. Вони замісць силувати курку до сидження, шукають воронячих гнізд і вкладають до тих гнізд курячі яйця, повикидавши передтим вороняч. Дальшу роботу виконує ворона. Колиж настане час, що курята вилупились, фармери чимскорше вибирають курята з гнізд, бо обдурена ворона, зорієнтувавшися в своїй помилці, побила би курята.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПЕНСІЇ ДЛЯ СЛІПЦІВ.

Окремий комітет, що займався справою сліпців у Канаді, предложив у палаті послів в Оттаві законопроєкт, у якім намічується пенсію для сліпців у віці понад 40 літ. Вони мали би місячно одержувати суму $20.

Комітет точно дослідив, що у всіх провінціях Канади є 3,016 сліпців. З них приблизно 2,600 мали би побирати пенсію згідно з законопроєктом. На них держава мала би річно видавати суму коло $500,000.

ГНІВ КОМСОМОЛЬЦІВ НА ЛІТВІНОВА.

„Соціялістіческій Вестнік" пише так про зміну настроїв, яку викликала у Москві нова міжнародня політика большевицького уряду. Частина молоді радіє, що Франція шукає приязни з СССР. Зате ідейні комсомольці почуваються упокореними, добачуючи в політиці влади зраду засад ленінізму. Дуже не люблять Літвінова, який направо і наліво підписує договори з капіталістичними державами, що большевики не будуть вести комуністичної пропаґанди. Обмеження діяльности Комінтерну, яку піддержував Ленін навіть підчас наладнання взаємин між СССР і капіталістичними державами, викликує серед комсомольців внутрішній спротив, не згадуючи вже старих большевиків. Критично настроєні комсомольці намагаються наладнати взаємини зі старими членами партії, які попали в неласку. Ці останні бояться не тільки говорити, але навіть слухати критичних завваг. Вкінці згаданий щоденник пише, що багато політичних засланців уже відбули свою кару, але влада боїться їх випустити на волю. Тому тим засланцям продовжують час кари, звільнених негайно арештують і карають. Слід згадати, що політичні засланці не мають права заробляти на прожиток.

БІЙКА З ЕКЗЕКУТОРОМ.

Збанкротований торговець Фр. Ґотліб в Ужгороді зайшов до склепу Баті. З огляду на те, що Ґотліб не платив податків, зайшов за ним відразу екзекутор Новотни і переводив ревізію. Грошей у Ґотліба було лише кілька корон, екзекутор хотів взяти годинник від Ґотліба. Почалася бійка, при якій вибито у Баті велике виставове вікно.

ПРОКОВТНУЛА ЩІТОЧКУ ДО ЗУБІВ.

15-літня Ольга Шенкерс у Вінніпеґу через неувагу проковтнула в часі чищення зубів щіточку. Дівчині зробили операцію в шпиталі Ст. Боніфатія і щіточку витягнули зі шлунка. Стан здоровля дівчини вдоволяючий.

АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ В ТОРОНТІ.

30-го травня ц. р. відкрито й посвячено в Торонті, Онт., найбільшу в британській імперії, а другу по черзі у світі астрономічну обсерваторію. Носить вона імя свого фундатора, Давида Донлопа, місцевого міліонера — фабриканта ґумових коліс для авт. Обсерваторію вибудувала в його память вдова, пані Донлоп.

На посвяченню обсерваторії було коло 1,000 гостей, між ними славні астрономи аж з Анґлії, побіч канадійських і американських. Далековид або телескоп є 74 цалі широкий. Обсерваторія буде під контролею торонтонського університету.

СУШИВ СТРІЛЬНИЙ ПОРОХ.

Василь Петрик із Колодрібки біля Заліщик назбирав на полі військових стрілен, що залишились із світової війни, та хотів видобути з них стрільний порох. Добутий порох сушив на кухні. Порох вибухнув і попарив дитину. Дитина на другий день померла. Петрика арештували.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ ПРО ЖАХЛИВІ ВІДНОСИНИ НА УКРАЇНІ ПІД СОВЄТАМИ

РИМ (Італьукраїнцентрпрес). — Останніми часами італійський журналіст П. К. Аґраті відвідав Совєти й описав свої враження в книжці, яка щойно появилась. Він каже, що поїхав до СССР, щоб на власні очі переконатися, чи це правдиві ті всі жахливі відомости, що їх передавала преса про відносини в Совєтах. Автор описує свою подорож дуже докладно й признає, що тим разом чорт іще страшніший, ніж його малюють. Аґраті відвідав теж Україну, якій присвятив у своїй книжці довжезний розділ. Підкреслює, що він набрав просто катастрофічного враження про нужденне життя, яке український нарід примушений вести під большевицькою владою. Він описує, як там люди вмирають, як не зголоду, то з холоду. Ось його слова: „Ви походіть ніччю вулицями міста (Києва), і то головними вулицями, й побачите, як у кождому кутку сплять люди. Тепер, літом, багато з цих людей іще прокидаються ранком. Та не всі. А зимою — то вже мало хто прокидається зі сну".

ЗГОЛОСИВСЯ ФОРМУВАТИ ЛЕҐІОН ПРОТИ МОСКВИ.

ВАРШАВА (Польща). — Японський посол одержав листа від українського ґімназійного ученика Ореста Гринева з предложенням, що він уформує при японській армії леґіон для боротьби з Москвою. Та японське посольство — оферти не приняло!

НОВА УКРАЇНСЬКА ФІРМА.

ЛЬВІВ. — Заснувалася нова українська фірма „Трансакція", бюро посередництва купна й продажу рухомостей.

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТОВЦЯ.

ПЕРЕМИШЛЬ (Галичина). — Відбувся „День Українського Спортовця", у якім взяли участь 13 спортових товариств Перемиської Спортової Округи. У програму входили ріжні спортові змагання.

ЗАЖУРИЛИСЬ ПАНАХИДАМИ.

МОСКВА. — „Правда" бідкається, що не всі члени комуністичної партії пірвали звязок з релігією. І розповідає, як у комуніста Аксенова помер кревняк і як він сам написав до батюшки прохання, щоб відправити панахиду по померлім.

ТУЖАТЬ ЗА „РОМАНСАМИ".

МОСКВА. — „Комсомольська Правда" подає, що молодь дуже любується в любовних піснях-романсах і радо їх купує. Куплені пісні розписують або відбивають на машині й так вони переходять з рук до рук. Співають їх при супроводі ґітари.

„АДАМ МІЦКЕВИЧ" — СОВЄТСЬКА ФІЛЬМА.

МОСКВА. — До Мінська відїхав Карло Радек, щоб там режисирувати нову фільму „Адам Міцкевич" (відомий польський поет), яку виставляють заходом фільмового тресту „Білоруської републики".

ФАШИСТИ ЗАПОВІДАЮТЬ ПЕРЕВОРОТ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — У Свято Дня Бастилі (14-го липня) надіються в Франції, а головно в Парижі, великих заворушень, а то в першу чергу з боку фашистів і їхньої орґанізації „Огненного Хреста", на чолі якої стоїть відомий полковник Франсоа де ля Рок. Фашисти хочуть скінчити з „зогнилим парляментаризмом" і з банкирами, що накладають із Советами та Німеччиною.

ТРУБЛЯТЬ ПРО ДОБРІ ЖНИВА.

МОСКВА. — Американський кореспондент подає, що цього року будуть у Совєтах кращі жнива ніж минулими роками, та що Совети зможуть кинути цього року на міжнародній ринок більше збіжжя ніж давніше. Та разом з тим подає, що хоч по містах можна дістати хліба подостатком, то не можна цього сказати про села. Там селянин відкуповує від держави те збіжжя, яке в нього держава забрала й за яке платила йому по 8 копійок за кільоґрам. Тепер селянин мусить платити державі один рубель за такий самий кільоґрам збіжжя.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ В КЛОПОТАХ.

ЛОНДОН.—Диплому́матія британської держави знайшлася в надзвичайно трудному положенні. А це через Мусолінія й Етіопію. Виходить, що треба дати Італії вільну руку робити в Африці, що їй подобається, або наразитися на війну з нею. Та ціла біда, що в останньому випадку Анґлія веласб війну на власну руку, бо навіть Франція не хоче стати по її боці, а це тому, що Анґлія зблизилася до Німеччини.

ВІЙНА ВИБУХНЕ У ВЕРЕСНІ.

РИМ. — Уже заповідають отверто, коли зачнеться війна Італії з Етіопією. Кажуть, що у вересні. Кажуть далі, що до першої більшої сутички прийде під Адовою, де то Етіопці побили Італійців тому 40 років.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КУДИ ПРЯМУЄ ЕВРОПА?

Коли мова про нас, Українців, то ми стоїмо під враженням отої відомости з Берліна, що доносить про нову німецько-польську дружбу, себто про скріплення одного з наших історичних ворогів, Польщі. Та на це звертаємо увагу більше з новинкарського боку ніж із того, що мається до діла з подією, яка в дійсности заважує на ході історії. Бо найбільшу помилку роблять ті, що орієнтуються на того роду подіях, всеодно на яких: чи тих, що нам добре заповідають, чи зле.

Читаємо далі в ґазетах про те, що нібито прийшло до порозуміння між Великою Британією й Італією щодо справи Етіопії. Хоч з другого боку доносять, що Анґлія роздумує вже над бльокадою Італії на випадок, якби вона пішла війною на Етіопію.

Знов з іншого жерела доносять, що Франція забуває про свої аспірації на Середземнім морі й зближується до Мусулінія — на злість Анґлії.

А Совєти алярмують своє населення, що Японія таки готується до війни з ними й тому допроваджує до конфліктів у Манджурії. Кажуть далі, що Німеччина теж вибирається на них наступати, і то двома шляхами: на суші через Польщу, а на морі при помочі Фінляндії, що теж бажалаб поширити свої посілости коштом Росії.

В Австрії Габсбурґи поволі приходять до значіння. Вже дають їм не тільки дозволи на поворот і австрійське горожанство, але готуються звертати їм іще грубі міліони відшкодування.

Мусоліні ніби не оглядається на нікого, а висилає корабель за кораблем до Африки, виладовуючи там амуніцію й італійських жовнірів.

Етіопія шле до Ліґи Націй і европейської преси протести, але вони знаходять покищо стільки розуміння, скільки знаходили колись українські протести проти наступу армії Галера.

В таких краях, як Польща, Румунія, Угорщина, Югославія, Болгарія, ніби переводять реформи з поворотом до демократії, або, як от у Польщі, зазакріплюють диктатуру, зглядно панування військової кліки.

Оттак можнаб виписувати ще інші річи. Та всі вони стверджують тільки одно: плинний стан Европи. І здається, що не буде з цього стану виходу так довго, як довго існуватимуть диктатури. Европою трясуть переходові влади й тому годі знати, яка її будучність. Бо диктатура це ніби сильна влада, а на ділі найхиткіша й найслабша з усіх влад. І тому саме вона викликує всюди найбільшу непевність.

„КОЛИ МИ ДІЖДЕМОСЯ ВАШИНҐТОНА?"

Не тільки Европа, але можна сміливо твердити, що цілий світ знаходиться тепер на передодні грізних, небувалих і нечуваних досі катаклізмів. Входимо в смугу наближаючихся воен і переворотів, де буде рішатися доля не лише цілих народів і держав, але правдоподібно й цілих континентів. Зі швидкістю наймодерніших машин летимо їм назустріч. Ріжні державні народи запрягають цілу свою машинерію й державні апарати до посиленої праці, щоб не бути заскоченими майбутніми подіями. Деякі більш ґрунтовно й солідно, інші спішно і прихапцем зуживають максімум енерґії, зусиль, жертв і матеріяльних ресурсів, щоби всесторонно приготовитись до війни. Горе тому, хто дав би себе заколисувати під цю пору ілюзіями й опинився неприготованим!

Та гірше справи виглядають у народів, що позбавлені своєї власної державности, бо вони не тільки що не приготовані по цих великих подій, які назрівають, матеріяльно, але в додатку їхні вороги намагаються за всяку ціну присипляти їх чуйність, сторожкість та увагу, розбити й розкласти на атоми й роззброїти навіть духово. Щодо того то в нас, Українців, не може бути найменших сумнівів, що так якраз поступають окупанти на всіх займанщинах наших земель, а кожний день приносить нам щораз то новий досвід і потвердження цеї елементарної правди.

Тому отже завданням і найвищим наказом для всіх Українців є в наш час якнайбільша національна дисципліна й самодисципліна, якнайтісніше обєднання й орґанізаційне гуртування всіх сил, якнайщільніша злука, якнайгостріше поставлення наголосу на ці основні життєві проблєми, що всіх нас обєднують, не зважаючи на територіяльну, конфесійну чи ідеольоґічну приналежність чи походження взаїмних суперечок і побоювання зприводу другорядних, дрібязкових по суті питань, які моглиб нас розєднувати. Концентрація й координація всіх українських творчих сил — це найперший постулят, найвищий наказ і ч о л о в е г а с л о правильного поставлення визвольницьких прямовань і змагань нації на єдино правильний шлях. Другим не менше важливим постулятом є проблєма єдиного авторитетного керівництва, проводу нації, єдиного обєднуючого центру — що так скажемо — ґенерального штабу нації, що покнчив би раз на завжди з теперішньою розпорошеністю національної енерґії й сил, з теперішньою розтічю, що був би тим цементом, який сціплює цупко всі вітки та всі верстви нації в одноцілий, однолитий, монолітний, цупкий крицево-бетонний мур, що ударом об нього мусіли би розбитись усі ворожі хвилі, об який розбили би собі голови всі вороги України.

Цю проблєму поставив перед нами вже давно національний наш ґеній Шевченко, коли питався:

„...Коли ми діждемось Вашинґтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись..."

Ми віримо разом з Шевченком, що не за горами вже той час, коли появиться український „Юрій Вашинґтон". Цю віру скріплює факт незалежного зросту національної свідомости українських народніх мас під усіма займанщинами, а зокрема високий щабель свідомости українського населення на еміґрації та його високі форми орґанізаваности. Цю віру посилюють ті тисячні жертви, що що дня падуть у боротьбі проти окупантів.

Він, цей український „Вашинґтон" прийде неминуче як сума наших тужб, прагнень і хотінь та змагань і нестримного гону до волі, до остаточної розправи зі всіма ворогами, що не лише цілі минулі століття нас гнітили, але ще й тепер, у XX століттю, стараються нас звести на рівень уходобленої сірої маси, що може служити для них тільки як погній для процвітання їх матеріяльного й господарського добробуту, для буйного розквіту їх культури, тільки як тягло для їх бистроїздних поїздів.

Зі смертю проф. Михайла Грушевського зійшла в могилу та найсвітліша постать, що, не зважаючи на свої помилки, була для нас символом соборницьких, обєднаних прямовань української нації, бо він не зрадив ніколи ідеї соборности українських земель, а на культурному й духовому полі поклав найбільші заслуги, щоби засипати ту пропасть, яку копали вороги між окремими вітками нашого народу, щоби штучно нас поріжнити. Отже не диво, що на покійного звертались очі всіх Українців, зокрема в важких часах неволі, поразки й зневіри, бо він був духовим проводирем нації...

Був час, коли вікова неволя нас так низько придавлювала до самої землі, що ми самі сумнівалися в тому, чи ми ще живемо, чи вже мертві, чи ми на яві, чи спимо, коли наша національна свідомість була щойно в зародках, в пеленках, коли проявлялися її перші проблески. В той час нас заставляли вірити в чужих богів: на одній стороні в доброго цісаря Франц-Йосифа, а на другій — у батюшку царя. Та ці часи минули вже безповоротно. Цей етап нашої національної свідомисти, її дитячий вік — ми вже давно перемогли, ми з нього вже виросли.

В огні національної революції 1917—1918 р.р. і дальших років війни проти Московщини й Польщі розпочалась нова доба в життю України. В той час розпочався процес кристалізації й гарту українського громадянина зі своїм власним характером і хребтом, що викорчував зі себе всю рабскість, наверствовану в ньому століттями неволі і плазування перед чужими. Правда — поза цими процесами залишилося ще багацько слабших одиниць, які хочуть залишатися рабами й надалі. Вони ще не освідомили собі всієї шкідливости й загрози не тільки для цілої національної збірности, але навіть для себе самих, служби чужим богам, бо вони або направду несвідомі раби й льокаї, або служаки, по своїй природі шарлятани й каналії. Ми не знаємо — по правді — до якої з цих двох катеґорій зачислити рабів і льокаїв з таких „Укр. Щоденних Вістей". Але це не важне, щоби собі над тим голову ломити.

Зате щораз більше дивуємося тим українським колам, зокрема наддніпрянським, а в останньому часі й західньо-українським, опортуністам та капітулянтам, що хочуть чомусьто в особі Пілсудського бачимо того, кого в нього не було й нема, себто польського державного мужа, прихильного Українцям. Деякі ідуть навіть так далекі, що силкуються це вмовляти народнім масам та намагаються на зразок польської леґенди творити й якусь безглузду українську леґенду про Пілсудського. Якраз цього року ці круги святкували пятнацятьліття походу Пілсудського на Київ і замісць того, щоб основно перевірити свій історичний гіркий досвід з Поляками, зраду, поповнену в Ризі, та зробити відповідні й правильні висновки, вони знову при тій нагоді... оживлюють трупа-леґенду. Ми є тої думки, що поширювання ріжних безглуздих леґенд і теревенів про Пілсудського, як прихильника Українців, є каїновою роботою й не вміщується в підручник гиґієни української історії. Воно є буквально таксамо для нас шкідливе як і поширювання таких же самих теревенів про Леніна, Сталіна і Постишева як „визволителів України".

Ми не тільки мусимо розвіяти подібного роду леґенди, але підірвати теж всяку основу, що лицемірно й облесливо стараються штучно створювати ріжні „Бюлетини Польсько-Українські" й інші „Бунти Млодих", бо Пілсудський виявив себе щодо нас таким самим катом українського народу як і його колеґи Сталін та Постишев.

Ані на міліґрам кращий. Боротьба за втримання окупації українських земель — ось той цемент, який їх зближує й вяже, й перед цим основним завданням уступає на другий плян ціла маса суперечностей, що існують між Росією і Польщею. Цієї елементарної правди не сміють Українці забувати, незалежно від своєї територіяльної приналежности. Свідками цього ми були в 1933 р., в часі заключування поміж тими — здавалося би — смертельними ворогами пакту неаґресії. В тому 1933 р. найяскравіше збіглися їх інтереси перед загрозою назріваючої української національної революції. І через трупи міліонів Українців вони подали собі спільно руки.

Ці інтереси так тісно сплелися були, що на протязі 1933 р. дійшло навіть до тісної політичної співпраці між Ґ. П. У. і польською дефензивою, результатом якої було винищення найактивніших українських культурних і політичних елементів, майже всієї найкращої частини української еліти на Україні під Совєтами, зокрема Галичан, і то навіть комуністів.

Пілсудський має на совісти насильне загарбання західньо-українських земель та їх пацифікацію в рр. 1919—20, переведену вогнем і мечем, шибеницями, тюрмами, концентраційними таборами смерти в Домбю, Вадовіцах, Стржалкові й інших. Далі знищення Української Галицької Армії (в чой час, коли він неначебто „союзник" маширував на Київ „визволяти Україну"!) та запроторення її до таборів, де від мук, пошестей і толоду наші герої гинули як мухи. За той час перетворював він західню Україну на „Малопольску Всходню".

Ризьким трактатом — цим другим Андрусовом — поділився українськими землями з Москвою, підло зрадивши й обдуривши своїх українських „союзників". А потім прийшло інтернування Дієвої Армії УНР, тої самої, що властиво вратувала Польщу перед загибіллю, (бо не будь перелому й перемоги VI дивізії Безручка під Замостям — не було би й „цуду над Віслом!) — у страшних, нечуваних, жахливих умовинах концентраційних таборів.

Опісля довгі роки систематичної, послідовної, до всіх подробиць придуманої й вирафінованої політики, в дусі історичних традицій шляхетської Польщі й теперішньої „державної конечности", з метою повної заглади українського народу, його цілковитого обезголовлення, якої вивершенням була осінь 1930 р. ославленими варварськими, лютими, крівавими, дикими й звірячими пацифікаціями, що вряди-годи повторяються ще й у 1935 році; нові концентраційні табори в Березі Картуській, повні тюрми квіту української молоді, голод на Яворівщині, Гуцульщині, Бойківщині й Поліссі та врешті нова конституція, якою скасовано навіть формально дотеперішню фікцію наших прав.

І.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член 312 від. У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої орґаніазції за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у моїм положеню. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Іван Дацко.

В. Будзиновський.

ВИБУХ ЗАЗДРОСТИ

(2)

— Хоч кажеш так, то таки хочеш іти до нього? — спитав брат.

— Бо мушу скарати його так, як на се заслужив собі!

— Його, вже Бог побив.

— Бог, та не я! Чекай, драбе! Інші вже сказали тобі свою гадку. Тепер ще довідаєшся, що я думаю про тебе!

На цвяху коло дверей висів ґарап на собаку. Анна вхопила його.

— Ти вдуріла, Анно? — Та ґарапом?

Відповіди парох не чув, бо Анна вже вибігла з хати. Він скорою ходою ходив по хаті і думав:

— Ось тобі на! Ті любощі! Ті прокляті любощі! Яка лють, яка ненависть, яка жадоба пімсти! І се, кажуть, любов... Люди кажуть, що мене закличуть до нього. Мені ще прийдеться сповідати і розгрішити такого, що мою бідну сестру звів... Шкода його. Що з того, що він зрештою, як то кажуть, порядний чоловік, коли йому хибує найважніше. Біґамісти, як собаки. Тьфу, до чорта!

Ставувши у вікні, парох побачив лікаря і крикнув до нього:

— Добрий день, пане докторе! Як з ним?

— Добрий день всечесніший! Вже можна задзвонити.

— Аж так? То страшний кінець! Тяжко відпокутував.

— Дай Боже всім нам таку легку, сказать би солодку смерть. Ще й в такім віці. Вісімдесять і семий рік...

— То ви про старого Бертиша? Я мав на думці молодого адюнкта.

— Мальчака? З ним не добре.

— Я чув, що була бійка. Люди ріжно говорять.

— Той вже не буде бігати до дівчини Займича, — сказав лікар.

— Не мав права до того! — погадав собі парох. — Розпусник, лайдак!

— Ноги поломили йому... обі, — говорив далі доктор. — Ціла купа парубків обсіла його. Спершу молотили його бучками. Потому й ножі були в роботі. Поторощили кости... Смачного, всечесніший!

Лікар пішов далі. Парох знов став ходити по кімнаті.

— Смачного! — каже. — Ал, смачного! Вже по смачнім. Тепер, дівчино, маєш судженого, котрий не годен стояти, бо ноги поломані. Правда, ти ідеш скарати його. Та я гадаю, що тобі таки жаль було би розстатися з ним. Ти воліла би, щоб яким способом перепросив, переблагав.

Час ішов. Годинник вибив дванацяту. Парох стояв при вікні і шептав молитви. Ніхто не перебивав йому криком, що зупа вже давно на столі, і що вистиґне. Міг молитися досхочу, бо зупа цілком не стигла. Вона ще й не варилася. В парохіяльній кухни ще не підпалено, бо молода кухарка, як пішла рано, так ще не вернулася.

Вистрибнувши з хати, Анна великими, майже мужеськими кроками побіґла в сторону хати гарбаря. В тій хаті мешкав той во.

На вулиці стояли баби і злорадно позирали на Анну. Як би сила, то позаколювала би їх на смерть своїми очима!

— Може гадають, що з сорому понурю очі в землю? — думала. — Отже ні! Я більше варта, як вони всі накупу.

Нещастя одних упокорює, других робить гордими. Анна згорділа. Ґарапом цвягала, розпуджуючи гуси, що ішли дорогою. Велика лють задавила біль серця.

— Тому шість тижнів, як ми заручилися. Шість неділь солодких мрій і надій. Ще три місяці, і... Такий милий був! Такий милий і такий фальшивий!

Цвягнула ґарапом і думала далі:

— Тепер покажу йому! Відречуся. З погордою відіпхну... в пропасть! Звідтам нехай визбирає його Займичівна... Гадина! Сороката гадина! Не знаю слова такого поганого, на яке та шельма заслужила собі. То вона звела його. Інакше хіба не було!

Коли Анна прийшла під хату, де була гарбарня, сказали їй, що адюнкт Мальчак мешкає на першім поверсі. Щоби до нього зайти, треба пройти подвіря до других сходів.

На подвірю рохкали свині. Двері деревляної буди були нарозтіж відчинені. Там робітники гарбаря віскрабували шерсть з вимочених шкір. Від них бив препоганий смрід. Аж віддих запирало.

Анна вийшла на перший поверх. Застукала в двері, на котрих була візитівка адюнкта. Двері відчинилися і на порозі станула стара, погана баба, що мабуть вже яких десять літ не милася. То була опікунка недужого. Побачивши Анну усміхнулася так, що показала всі три свої чорні зуби.

— Прошу зайти, прошу! — сказала. — Я вступлюся.

— Можете лишитися, — сказала Анна байдужно і переступила поріг.

— Я не цікава чути вашу розмову — запевняла стара, виходячи з кімнати і припираючи двері.

Лишилася під дверми, де чути було кожде слівце, сказане в кімнаті, бо двері були тонeнькі і добре не приставали.

В кімнаті була духота, бо через смрід з гарбарні і свинячий концерт вікно не відчинялося. На ліжку лежав молодий панок, з ногами позакутуваними. Волосся розчіхране, вусик невигладжений.

Анна гадала, що він жахнеться, коли її побачить. На превелике її диво він добродушно глянув на неї і витягнув до неї руку. Вона остовпіла. Ішла до нього з наміром зараз на вступі висипати йому на голову цілу порцію якнайпоганіших слів і припечатати їх ґарапом... куди попаде. Його поведення збаламутило її і вона забула, з яким пляном прийшла. Аж по хвили промовила злобно:

— Як приязно він витає мене! Виглядає так невинно, наче би ні троха не гнівався на мене!

Тепер вона пригадала собі, з яким пляном ішла сюди. Скинула з себе сіру хусту, підступила до ліжка і вибухла:

— Ти плюгавче! Ти мерзо! Добре тобі так! Всі кости повинні були розторощити тобі! Не лиш ноги. Ще й руки і ребра і голову!

Недужий не відповідав. Доміркувався, яка причина. Щоби звести на що інше, сказав хриплим голосом:

— Нехай сюди прийде та стара баба і подасть мені води.

— Аґа! — цідила крізь зуби. — Як би тут була Займичівна, то ти не кликав би ту стару відьму. Чомуж твоєї наймилішої нема тут? Чому не доглядає тебе? Тиж за неї мусиш так дуже терпіти!

На ній не видко було, що ті слова вбивалися неначе ніж в її власне серце.

(Конець буде).

ЩЕ ПРО ПІЛСУДСЬКОГО

(Надіслана стаття).

Дехто з Українців думає, що про політичного противника не годиться ніколи доброго слова сказати, хоч би навіть і по смерти. Інакше це вважається нарушенням засад „патріотизму" котрі, мовляв, вимагають, щоб у противнику бачити лише найпоганіше, без уваги на це, що той противник для свого народу зробив доброго, або й великого.

Отже коли ми, Українці, мализ Пілсудським наші рахунки, то виходилоб, що і тепер, по його смерти, ми не сміємо віднестися безсторонно до нього і його діл.

Одначе така тактика булаб дуже короткозора і не зраджувалаб великої інтелігенції. Отже хоч ми, Українці, можемо сказати проти Пілсудського дуже багато злого, то з цього не виходить, щоб ми не признали йому того, що в нього було добрим. Крім того і від ворогів треба вчитися!

Життя Пілсудського — це свого роду фантастичний роман. Є такий рід фантастичних романів, звичайно для молоді призначених, в котрих герой бореться з ріжними предивними трудножами, але їх остаточно поборює і стає перед нами у сяєві побіди і слави.

Однакож, читаючи такий роман, ми вже згори знаємо, що це твір фантазії автора, що це видумка, бо в реальнім життю все так гладко не йде і не все правда осягає перемогу, а неправда програє.

Коли взяти на увагу життя і діяльність Пілсудського, то, певна річ, не все він на лаврах спочивав, але навпаки: мав надзвичайно багато прикростей до поборення. А скільки нападів на його особисту честь, критик його діяльности, кождого його кроку! Та малі люди не зносять виду великої людини між собою і на таке взагалі кождий суспільний діяч мусить бути приготований.

Перші зерна патріотизму засіяла в нього рідна мати. Вона і його батько — це були польські шляхтичі, дідичі, поселені недалеко від Вільни, котрі по банкротстві осіли в тому місті постійно. Тут ходив молодий Йосиф до школи, наражений на переслідування з боку вчителів-Москалів, котрі нераз злобно зневажали його національні почування. Колиж він на це жалувався перед матірю, вона відповідала йому: **„Терпи! Як виростеш, то пімстишся!"** Він так і зробив...

В р. 1885 вступив він у Харкові на медицину, але за участь у студентських безпорядках видалено його з Харкова. Він вернувся до Вільни і тут працював у кружках самоосвіти.

Припадково замішано його в справу замаху на царя; а хоч він лише яко свідок тут виступав, то запроторено його „адміністративним порядком" на пять літ на Сибір.

„Там вилікувався я — так пише Пілсудський — з останків тодішнього російського впливу і при ближчім пізнанню таких багатьох представників російського руху, як також російської літератури й публіцистики, я перестав переціннювати значіння і силу російської революції. В цей спосіб наче прочистив собі дорогу до західньо-европейських впливів. Також на Сибірі, де внаслідок браку культури виступають суспільні чинники в цілій своїй наготі, без заслони, придивився я ближче машинерії царату і його впливови на людське життя в самій Росії. І тоді зненавидів я ту азійську, покриту европейським покостом потвору, ще сильніше". Він усе мріяв про нове повстання проти Росії і шукав причин невдачі попередніх польських повстань. Він читав усе, що лиш міг де роздобути, про велику французьку революцію та захоплювався завзяттям і участю у ній народніх мас.

Попередні польські повстання не повелися головно з тої причини, що польський простий нарід — робітник, а передовсім селянин — був визвольним змаганням противний. Найкращим революційним матеріялом показався Пілсудському міський робітник, і тому він звернувся передовсім до працюючої робітничої кляси.

Однакож рівночасно мав він на меті цілу націю, і в своїй небезпечній „підпольній" (підземній) роботі старався взагалі розорати поле, котре лежало досі облогом, щоби було готове до жнива, коли надійде слушний час. Цим полем — як він сам каже — була „душа народу, понятого не яко каста, не яко тоненька верства багатих і освічених людей, але яко багато-міліонний конґльомерат (складанка) людей, звязаних одною мовою, історією, почуттям приналежности до цього, а не іншого народу, конґльомерат, у котрім велику більшість творить працюючий міський і сільський люд".

Збудити ту душу, що так довго лежала сонна, збудити і лхнути на дорогу діла в імя самостійної вітчини — це було завдання, котрому Пілсудський присвятив нероздільно свій запал, свою енерґію і свою неподатну, тверду силу волі.

Коли Пілсудський повернувся з заслання, взявся горячо до роботи, тимбільше, що вже на зїзді польських соціялістів у Парижі в 1892 р. поставлено постулят самостійної демократичної републики. В наступнім, 1893, р. повстала у Варшаві Польська Партія Соціялістична (ППС) також з таким постулятом, і в ній знайшов Пілсудський найкраще приміщення для своєї енерґії. Він взявся до редаґування і видавання на малій ручній друкарні революційної ґазетки „Роботнік". Та саме тоді, як приготовлювано 36-те число „Роботніка", московській жандармерії вдалося викрити друкарню, і Пілсудського арештувати.

Грозила йому тяжка, довголітня каторга, отже його приятелі вжили всяких засобів, щоб його визволити. Він мусів довший час удавати божевільного. Тоді власти вивезли його до тюремного шпиталю в Петербурзі, а звідси викрав його тюремний лікар д-р Мазуркевич.

Пілсудський осів на стало в Кракові і звідси виїжджав зчаста тайно в Конґресівку, піддержуючи звязки з тамошніми тайними орґанізаціями. Колиж вибухла російсько-японська війна, виїхав він разом з Титом Филиповичем до Японії, щоби позискати ту державу для ідеї польських леґіонів. Але вшехполяк Дмовський перебив йому ту роботу.

Він вернувся назад до краю і ще того самого року зорґанізував збройну демонстрацію на Ґжибовській площі у Варшаві (10. листопада 1904 р.). З його почину повстала **„Боева Орґанізація"**, котра мала за завдання безупинне непокоєння ворога. До цього служили збройні напади на державні уряди й інституції, на поліційні і військові постерунки, на шпигунів та провокаторів. Голосні напади були на залізничі потяги, щоб забирати державні московські гроші. Найславнішою була атака боевиків під проводом самого Пілсудського на почтовий потяг під Безданами за Вільною. Тоді забрали боевики кількасот тисяч рублів (дехто каже, що навіть цілі три міліони). Частину тих грошей призначено на дальшу революційну акцію, а частину призначив Пілсудський на видавничу спілку „Ксьонжка", котра видавала такі книжки і романи, що пропаґували польську державну самостійність.

Між польськими соціялістами прийшло остаточно до розколу власне з причини цього самостійницького напрямку. Пісудський побачив, що для боротьби з ворогами треба **їх війську** протиставити **свое власне**, і в тім напрямі розвинулася його робота.

Він віддавався глибоким військовим студіям, котрі пропаґував у сотках всіляких викладів і „поґаданок". Пора для його роботи була дуже корисна, бо власне в 1908 р. Австро-Угорщина анектувала на стало Босну й Герцеґовину і ґенеральний штаб цеї держави сподівався скорше чи пізніше війни з Московщиною. І тому Австрія дозволила в 1910 р. на оснування у Львові „Звйонзку стшелецкеґо", а в Кракові—„Товаржиства стшелецкеґо".

Намісник Бобжинський усіми силами перешкаджав мені в зорґанізуванню також українського стрілецького товариства і я, щойно переклавши дослівно статут такого польського товариства на українське, вимусив на нім потвердження того статута. Не мав уже чим викручуватися!

В квітні 1914 р. мав я у Львові нагоду вислухати викладу Пілсудського про потребу польської військової орґанізації. Він у коротких, ядерних словах представив, скільки то тисяч Поляків полягло у ріжних російських, австрійських та пруських війнах за чужі інтереси. Чиж не краще — коли вже гинути — то за свою власну вітчину, за визволення свого власного народу?

Коли вибухла світова війна, то він став командантом першої бригади польського леґіону, але команди над цілим леґіоном йому Австріяки не дали. Приходило все до нових суперечок, бо Пілсудський усе стояв на засадничім становищі, що це польське військо та лише польській державній ідеї воно має служити.

У вересні 1916 р. виступив він з леґіону та зістав незадовго начальником військового департаменту при „Тимчасовій Раді Держави (Стану)" у Варшаві, що існувала там під опікою Німців. Німці й Австріяки, основуючи відозвою з 5. листопада 1916 р. завязок польської держави, візвали зараз потім польську людність Конґресівки, щоби зголошувалася до польського війська. Німці хотіли в цей спосіб позискати кількасот тисяч свіжого війська, котре звернулиб проти Росії, а рівночасно свої війська забралиб зі східнього фронту і вислалиб їх на захід.

Пілсудський знав, що це значить піддатися під чужу команду, і він при помочі стоячої під його проводом П. О. В. (Польська Орґанізація Військова) не допустив до вербунку, а потім і леґіонам приказав відмовити присяги на „союзну вірність" з осередніми державами. Отже ті леґіони, що стояли в Конґресівці, розвязано: Галичан вислано на італійський фронт, а інших інтерновано в карних таборах під Калішем і Варшавою. Самого Пісудського Німці увязнили й інтернували в Маґдебурґу, де він пересидів більше як рік. Колиж по розвалі осередніх держав вернувся він до краю і станув на чолі Польщі, то власне леґіони і Польська Військова Орґанізація дали йому силу, на котру він оперся і зорґанізував нову польську державу. Відсіч, дана Львову в листоаді 1918 р., це також справа Пілсудського.

Пілсудський завязав нарешті союз з головним отаманом Петлюрою і разом з ним пішов 1920 р. на Київ, котрий однак мусів скоро полишити. Пілсудський дбав тут про свій інтерес. Хотів ослабити Росію і допомогти створенню невеликої української держави, яка булаб під протекторатом Польщі. Про іншу Україну він не думав.

Несподіване заключення Польщею союзу з Німеччиною показує на дуже самостійний спосіб думання цього політика. Не треба забувати, що був він пристрасним і спосібним грачем у шахи, отже здібність комбінування була в нього дуже велика.

Його недуга, зручно промовчувана, тревала вже довший час і він, як видно, добре передбачував свій недалекий кінець, а через приспішену реформу конституції старався обезпечити свою державу на всякий припадок.

Справа його державного замаху в травні 1926 року не скоро буде ще проясненою. Правдоподібно Пілсудський, видячи партійне розярення між Поляками, побоювався такої анархії між ними, яка спричинила у XVIII. століттю розбір Польщі.

Я вже більше як 10 літ занимаюсь історією **„визвольних змагань Поляків, до 1864 року включно"** і на ту тему виголосив я цілу низку викладів за границею і в краю. Історія тих змагань, як і всяка інша історія, є дуже повчаюча. Вона учить передовсім: **чого не робити.** У таку науку є історія цих змагань дуже багата, а Пілсудський також доложив зі свого боку немало до їх критики.

Одначе мушу признати, що хоч та історія виказує сотки людей з великою посвятою та перенятих горячим патріотизмом, то всеж таки за тих 119 літ від останнього розбору Польщі до вибуху світової війни ніяка індивідуальність не могла мірятися з Пілсудським. Тут крім великих спосібностей, великої сили волі і характерности грала ролю ще одна важна обставина, котру він сам в одній промові підніс словами: **„А щенсце мам!"**

Так, щастя дописало Пілсудському. А чи те „щастя" вийде Польщі дійсно на користь — покаже будуччина. А ми, хоч як ненавидимо Пілсудського за загарбання наших земель, за гнет і „пацифікації" — вчімся і з його історії, як треба служити свому народови, коли хочеться бачити його вільним і державним.

Д-р Кирило Трильовський.

ВІДОЗВА

ПОМОЖІМ ЗБУДУВАТИ ЧИТАЛЬНЮ В СЕЛІ КОСТІВ, ПОВ. ПЕРЕМИШЛЬ.

З Костева, пов. Перемишль, прислали довшу відозву до односельчан, що перебувають у Филаделфії. Просять допомоги при будові читальні Просвіти. Підписана відозва головою читальні, В. Кашицьким і касієром, Дмитром Деркачем. Жертви просять посилати на адресу:

Йосиф Шпак,
121 Pemberton St., Philadelphia, Pa.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

П. Р., Ню Йорк, Н. Й. — Найкраще заждати, що буде молодь на конґресі говорити, а потім доперва витягати консеквенції. Нема і не було досі в світовій історії такої молоді, яка моглаб те все погодити, про що Ви пишете. Це все є фрази, гарні побажання, а не реальне життя. Але з того не виходить, щоб про це не говорити, над тим не застановлятися, не шукати виходу з цього. Адже той, що сьогодні „молодий", за кілька років буде вже „старший" і громадянин, буде рішаючим новим чинником у нашім житті. А щоб він був позитивним чинником, треба до цього вже тепер підготовлятися. Тільки те треба мати на увазі, що підготова мусить бути основною. Щоби говорити про якісь хиби старшої ґенерації, треба в першу чергу молоді пізнати, як тут життя творилося і чому саме склалося так, а не інакше. І треба поглянути й на інші імігрантські народи і на те, які в них відносини. Треба розважити, чи все те, чого ми бажалиб, щоби було виконане, могло бути виконаним у наших обставинах. Щойно знаючи те все, можна видати справедливий осуд.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЙОНҐСТАВН, О.

Український День в Айдора Парку.

Наша кольонія з Йонґставн і околиці приготовляє Український День на 21. липня, як це звісно з оголошення в „Свободі". Від кількох місяців комітет працює над тим, щоб це була справжня манифестація наших національних сил. Запросили ми визначних міських урядовців на промовців, а також на почесних членів комітету. Отже приготування йдуть так, як слід цього вимагати; треба ще надіятися, що українська публика сповнить свій обовязок і прибуде громадно до парку. Це повинна бути родинна манифестація.

Комітет.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

На голодуючих.

Червоний Хрест Молодих Українських Націоналістів, гурток ч. 8 переслав через Обєднання $34.63 на голодуючих у Яворівщині.

В банку.

Бос (до касієра): Пане Кубрак, скільки разів маю вам говорити, що добрий касієр ніколи не лишає отвореної каси.

Касієр: Таж у нашій касі нема грошей!

Бос: Саме тому! Чи люди мусять знати, що в ній нема нічого?

Професор (до студента, якого не дуже любить): Як Олександер Великий був у ваших літах, то вже завоював був половину тодішнього світа!

Студент: Так, пане професоре, одначе його професором був Арістотель!

МОСКОВСЬКА БАЗА В СЕРЕДНІЙ ЕВРОПІ.

Московсько-французький союз заключений. Це факт, з яким треба рахуватись. На тему політичного й дипльоматичного значіння цього союзу вже багато писалось і пишеться. Ми постараємось приглянутися справі з боку військового, бо це фактично найважніша справа в цілому тому союзі й чи не найбільше торкає нас, Українців.

Військова могутність Франції відома всім. Зате Москва виказує під тим оглядом деякі майже зовсім невідомі величини, з якими не можна рахуватись як із сто-процентовою певністю. Щож може дати Москва свойому союзникови на випадок війни? Морські сили Москви ледви чи входять у рахунок на випадок війни, бо про них мало говорилось, хоч вони дуже потрібні булиб Франції для забезпеки прихильних їй балтійських країн. Франція розраховує в першу чергу на сухопутну й повітряну московську силу. Таксамо розраховувала вона і в часі світової війни й розрахунок показався фальшивим. Величезна маса матеріялу, як людського так і зброї, не виконала того завдання, яке поставила була їй Франція. Отже з досвідом минулого рахується Франція й тепер. Дуже важним фактором у розрахунках є рухливість і сполегливість московської маси війська. Алеж відомо, що сполегливість є одним з найцікавіших і заразом невідомих факторів цілого розрахунку. Теж саме можна сказати й про рухливість. До того треба мати відповідні шляхи і залізниці, а їх у Московії нема й не скоро можна буде їх зробити. Наміри Парижа дати Москві кілька міліярдів на розбудову залізниць промовляють за те, що Французам іде про урухомлення московських масових військ, щоб якнайбільше паралізувати рухи противника. в Тому випадку до противників зараховують Німеччину й Польщу разом. Хоч уся вища команда армії знаходиться в руках сполеглих комуністів, то досвіди революції з 1916, 1917 і 1918 року кажуть ставитись до того з резервою. Сама команда нічого не вдіє, як військо не захоче її слухати, а в гіршому випадку поверне зброю проти команди. Отже входить у практичний розрахунок повітряна фльота. Та є до певної міри сполеглива, бо складається з фахових летунів з упривілейованим становищем в армії. Але вишкіл тих летунів годі прирівнати з вишколом европейським. Сама відвага тут не багато поможе. Летунів мають Совіти 35,000 з 3,000 літаків, з яких є 500 бомбовозів, 1,000 розвідчих, 1,000 нищильників і 500 морських літаків. Майже половина літаків, це нові типи, а друга половина має бути заступлена новими. Розвідчі літаки можна буде вживати як бомбовози, лише їх круг ділання є значно менший ніж бомбовозів. А Німеччина, порівнюючи, досить далеко. Чи вдасться дістати дозвіл на перелет через Польщу і балтійські держави, трудно предвидіти.

Тому втягнено в французько-московську комбінацію Чехословаччину, яка розбудовує тепер 50 летунських пристаней для московської повітряної фльоти. А Румунія малаб дозволити перемарш совєтських армій через свою територію. В той спосіб твориться московську базу в середній Европі проти Німеччини. Але тимсамим та база буде загрожувати не лише Німеччині, а й цілій Европі, коли взяти на увагу, що Москва не відложила до архіву своїх плянів викликання світової революції, а дальше працює над їх здійсненням. Чи Франція здає собі з того справу, трудно сказати, хоч можна судити по французькій вільній пресі, що так. Одначе над здоровою думкою переважає деколи гістерія, як і в цьому випадку, яка добачує лише ближчу небезпеку, а поза нею світа не бачить.

При такій комбінації відігралиб українські землі дуже значну ролю, бо властивим вихідним пунктом для всяких московських операцій сталаб Україна, як край, що є сумежний з Румунією. Сам перемарш відбувавсяб через українські землі, північну Бесарабію і Буковину, а дальше закарпатську Україну. Що московський перемарш лише збільшив би вже досить міцну комуністичну заразу на тих землях, в це нема ніякого сумніву. Нашим ділом є подбати про те, щоб московський перемарш через ті землі натрапив на непереможні трудноші, й то без огляду на те, чи це подобається Франції і Німеччині, чи ні. Головне, що того треба нам, Українцям, яких ціллю є самостійна й соборна українська держава. Ми сподіваємося, що всякі спроби перемаршу через наші землі, чи із заходу на схід, чи навпаки, натраплять на відповідний спротив українського населення, бо нам ні від кого чогось доброго сподіватись. Хто прийде на наші землі й захоче на них господарювати, буде нашим ворогом, і чи з самого початку чи пізніше з тих земель буде примушений забиратись. А саме летунство як таке не дуже то для нас страшне, бо нема в нас таких великих обектів, яких знищення загрожувалоб усій визвольній боротьбі. Ворожі бомби будуть падати в порожнечу без великої шкоди для нації, а тимчасом при відповідній протилітаковій обороні можна буде нанести ворогам великі шкоди. — (УП.).

—Моя жінка нездужає на нерви.
—А чи дуже терпить із цієї причини?
—Вона не так дуже, зате я.

Марія Струтинська.

ДІМ РОДИНИ ЧАЙКОВСЬКИХ У БЕРЕЖАНАХ

Не тямлю, як називалась і чи мала яку назву ота крута й стрімка вулиця, в містечку Бережанах, при якій у самому низу знаходилася розкішна садиба панства Чайковських: письменника Андрія Чайковського, адвоката, та його дружини, громадської діячки і матері семеро дітей: Миколи, Богдана, Марії, Галі, Олі, Андрія й Наталки.

В роках 1908—9, з яких датуються отсі мої згадки, я товаришувала з малою Натальцею і часто мені, малій школярці народньої школи, щастило бувати в отому домі, що залишив мені по собі спогад чогось незвичайно гарного, спокійного, радісного.

Будинок, у якому жила сімя Чайковських, можнаб назвати віллею, колиб під цією назвою не розуміли звичайно отих будованих на ефект будівель з численними ганочками і верандами, з зайвими вежечками та іншими беззмістовими прикрасами — а внутрі з фатальним розкладом та без вигод.

Дім Чайковських, хоч мав вигляд малої палатки з широкою камяною терасою на першому поверсі та з високою вежею, то проте все у ньому було солідне, доцільне. обдумане. І вежа тут не була зайвою прикрасою: на її вершку блистів у сонці золотий лев.

Отся гарна будівля мала внизу два ряди просторих і гарно прибраних кімнат та велику, ясну кухню. З обширного передсінку вели сходи на перший поверх, де містилися кімнати, призначені на адвокатську канцелярію власника. Дві малі, непосидючі дівчинки, якими були ми обі з Натальцею, нишпорили скрізь, і я тямлю, що колись над вечір забігли ми й туди, де я з подивом дивилася на довгі ряди гарно оправлених книжок за склом, на масивне бюрко, заложене рівно поскладаними паперами, на долівку, яку дбайливо приводила саме після відходу останнього клієнта до звичайного блискучого вигляду. Взагалі, чистота і лад у домі Чайковських були зразкові, не зважаючи на численну сімю та на велике число кімнат. Таксамо охайністю визначалося обгороджене високою дротяною сіткою господарське подвіря позаду дому, де журилась і піяла породиста куряча сімя та де пушилися індики. Зразково удержаний був теж великий садок.

Як устигла господиня дому тямити про все, усе це наглянути? І не занедбувати при цьому своїх громадських обовязків?

Аджеж це вона основала 1903 року (разом з Федорою Глібовицькою й Оленою Томашівською) Жіночу Громаду в Бережанах, вона була її довголітньою головою. Її значіння серед бережанського громадянства оббилося тоді й об мої дитячі вуха. Досі питаю себе, як вона робила це все, і досі п. Наталя Чайковська є для мене найкращим зразком матері-господині-громадянки.

Тямлю, якби сьогодні, паню Наталю з двома старшими дочками, зігнутих над широкою грядкою полуниць, які збирають до великих поливаних мисок. Тямлю довгі алеї жовтих порічок, яких нам, дітям, вільно було їсти досхочу. Тямлю висипані білим піском широкі стежки, а краще вулички, з яких головніші мали свої назви — імена українських письменників. Та найбільше вбилася в тямку велика, чудова альтана, чи скорше отвертий павільон з гарною дерев'яною обстановою, з широкою, теж дерев'яною, отоманою, на якій іноді любив пополудні спочивати письменник, що був у тому домі добрим, любленим і шанованим батьком.

Я перенесла і зберегла в памяті, крізь натовп подій, які принесли з собою пізніші роки мого життя — два спогади про Андрія Чайковського в оточенні сімї.

Раз — це було літо, на дворі була спека. В просторій їдальні панства Чайковських, затіненій спущеними жалюзіями — зібрані за великим столом усі домашні: студенти Микола й Богдан теж тепер, на феріях, дома. Є ще й гість: різьбар Гаврилко з Великої України. Натальця привела й мене, бо моя мама поїхала, а у них сьогодні на обід морожене. Мене привитали тут, як завжди, ласкаво, пан Андрій промовив до мене кілька слів, яких я, страшенно засоромившися звереною на мене увагою цілого стола, добре не дочула. Та мене хутко залишили в спокою і ми обі, найменші, чекали нетерпляче на солодке.

„А, цеж у вас морозиво яке прекрасне!" — сказав Гаврилко.

— „От гарне слово, морозиво!" — підхопив Андрій Чайковський. „Запиши це слово, Олю!" — сказав до доні — гімназистки. „Морозиво... морозиво"... повторяв вдоволено цю саме кілька разів. Я затямила добре цей дрібний епізод і це слово, хоч щойно згодом зрозуміла втіху, яку можна мати з отакого одного, дрібного незначного слова.

А знову раз — це було зимою. Натальця, її брат Цьо, його товариші з двох перших кляс гімназії, я, та ще одна дівчинка — даємо виставу.

Це було не то „драматизоване" оповідання „За сестрою", не то якась пєска з „Дзвінка". Ми робили багато проб, підчас яких „Татари" зчиняли в тому звичайно достойно-спокійному домі — страшний крик і гвавт. Я, яку вони теж брали в ясир, боялася не так їх, як того, щоб нас усіх не вилаяли та не викинули з хати. Одначе нічого такого не сталося, навпаки, нас поїли ще опісля шоколядою і годували солодкими булочками. Вирозуміння і любов до дітей були в цьому домі безмежні!

Та врешті прийшла вистава. Ми перекинули одну кімнату горідном, улаштовуючи в ній сцену. Пан Микола (тоді студент фільософії, а тепер мабуть жертва большевицького „зацікавлення" українською наукою), що саме перебував дома, завісив нам у дверях килим таким способом, що можна було спускати завісу, потягнувши за шнурок.

На кріслах у другій кімнаті проти дверей засіли старші. Останній прийшов письменник, якого затримала на горі його праця. Тямлю, як він садовиться у крісло поруч пані Наталі, пригладжуючи свої козацькі вуси, і втомлено, а проте добряче всміхаючись до нас, що вже піднесли завісу та стоїмо безпорадні у якійсь гуртовій сцені...

Де вони взяли терпцю висидіти отих наших пять дій, кожна по чверть години?

Висиділи, похвалили, а Андрій Чайковський казав Натальці принести мисочку і кинув у неї перший „замісць карти вступу" — дві корони на Українське Педагогічне Товариство. — („Рідна Школа").

На весні.

— Дуже мене любиш?
— О, дуже!
— А якби я вмерла, засвітив би ти по мені свічку?
— Навіть дві!...

Безпечний.

Внук: Дідусю, маєте зуби?
Дід: Та де, синку, давно вже не маю...
Внук: Ну то потримайте мені хліб з ковбасою.

Непорозуміння.

Хтось дзвонить. Служниця отвирає. Перед дверима якась пані, що прийшла до її господині.

Служниця: Пані в купелі.

Прихожа сідає й нервово чекає. Минуло пів години і питається служниці:

— Чи пані ще купається?

Служниця: Так, пані вернеться щойно за два тижні.

СНІДАННЯ ЗА ВІСІМ ФРАНКІВ

Цісар Наполеон любив часом вибратися на мандрівку по Парижі в звичайному військовому плащі, без ніяких відзнак, так що ніхто не пізнав його. З Наполеоном ішов адютант Діро.

Раз, як уже находилися вулицями Парижа, Наполеон почув такий голод, що мусів поступити до гостинниці. Зрештою він любив, коли лише траплялася йому нагода сісти при столі без цісарського церемоніялу. Діро замовив страву, яку любив Наполеон: котлети та яєщницю. Та як покріпилися, Діро сягнув у кишеню і переконався, що в поспіху забув узяти гроші. А цісар ніколи не брав грошей зі собою.

Власник гостинниці зрозумів, у якім прикрім положенні знайшлися оба гості, підійшов до них і сказав, що бачить, що вони якісь порядні люди, тому піджде, аж вони переходитимуть знову попри його гостинницю і заплатять.

Та тут підійшла жінка власника гостинниці та насварила на чоловіка, що він так довіряє невідомим людям. Тепер, мовляв, усюди шляються Бог зна, які люди, обманці, комедіянти, які роблять такі штучки, дуже схожі на правду, а в дійсности це лиш обман. Діро зірвався з місця, очі його запалали від гніву. Та власник гостинниці вспокоїв його, жінку насварив, щоби вона насамперед добре приглянулася людям, а щойно потім говорила свої підозріння. Зрештою тих вісім франків, що ті пани зїли, він бере на свою голову. Жінка вступилася за прилавок. Тимчасом Діро запримітив, що має зі собою годинник. Хотів дати його в застав. Власник гостинниці годинника не приняв. Незнайомі розпрощалися та вийшли. Передтим іще Діро запевнив, що при найближчій нагоді заплатить. Та минав день за днем, а гроші не приходили. Видно Наполеон серед навали державної праці забув про пригоду в гостинниці. Жінка власника гостинниці ще більше підняла тепер голову, доскулювала чоловікови. Чоловік спокірнів.

Вкінці на шестому дні, підчас якогось бенкету, нараз Наполеон пригадав собі пригоду в гостинниці. Ще тогож дня післав льокая. Власниця збентежилася, як побачила в своїй гостинниці льокая в лібереї цісарського двору. Прикликала чоловіка й льокай дав йому 25 наполеондорів із заввагою:

Цісар дякує йому, що мав добру думку про нього та що довіряв йому, хоч не знав, хто він.

Тепер власникови гостинниці вернулася відвага, а його жінка спокірніла та в душі попрікала сама себе, що цісаря взяла за обманця.

Все можна.

— Будь такий добрий, позич мені мотуза.
Будь такий добрий, позич мені мотуза.
— Не можу, бо сам потребую його.
— А на як довго треба тобі його?
— Так, я хотів би ним вязати пісок.
— Пісок вязати? Якже то можливе?
— Ах, усе можливе зробити мотузом, якого не хочемо позичити.

ВИБОРЧІ ПРАКТИКИ.

„Ческе Слово" (орган міністра закордонних справ Бенеша) вишукало, може з актів своєї партії, таку виборчу штуку:

В одній чеській виборчій окрузі партія А. посилала на кожні збори партії Б. стареньку жінку. Як кандидат партії А. скінчив промову, до слова зголошувалася ця старенька бабуся. Голосом, здавленим від сліз розповідала вона, що цей кандидат, пан доктор, що саме так гарненько промовляв до народу, в приватному житті зовсім не такий, як представляється виборцям. Вона знає це дуже добре, бо він її рідний син, який гриз і мучив свою рідну маму, а скінці прогнав її з хати, щоби скиталася по світі в біді.

Здивований бесідник оправдувався з обуренням:

— Я зовсім не знаю цієї особи! Вона ошуканка! Моя мати вже давно померла!

Та щойно тепер стала заходитися „мати" від плачу:

— Так, Франціску, то ти мене не знаєш? Тепер, як ти вже доктор і великий пан, відпекуєшся мене? Я, твоя мати, тепер уже „особа"!

Із плачем і голосінням заклинала старенька виборців, щоби не голосували на її недоброго сина. Дальша дискусія йшла серед загального галасу, який втишився щойно тоді, як на трибуні зявився старий чоловік у лахміттi та що-сили став кричати до старенької жінки:

— То так, стара, я тепер довідуюся гарних річей! Трицять пять літ як ми одружилися, а ти ввесь час держала в тайні переді мною, що ти мала неправесного сина з тим шліфарем! Щойно тут мусів я довідатися, що пан кандидат то твій неправесний син! Ніколи в світі — закінчив свою промову дідусь у лахміттi — не вільно віддавати голосів на партію, за яку агітує така погана жінка. Партія А. і Б. погана, добра партія це лише партія В.!

Самособою, все те були виборчі штучки. Партія Б. наняла собі для агітації згадану жінку, а перемога та на здивування партії А. і Б. партія В.

Містер Джан Смит сів із міс Гледіс Смит до літака. Пільот попросив їх:

— Я прошу вас підчас лету не говорити до мене ні словечка!

Шість годин опісля літак осів у Стокгольмі.

— Чи тепер можу говорити, пане пільоте?

— Певно!

— Олрайт! Я хочу лише сказати, що тому три години міс Смит випала з літака!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

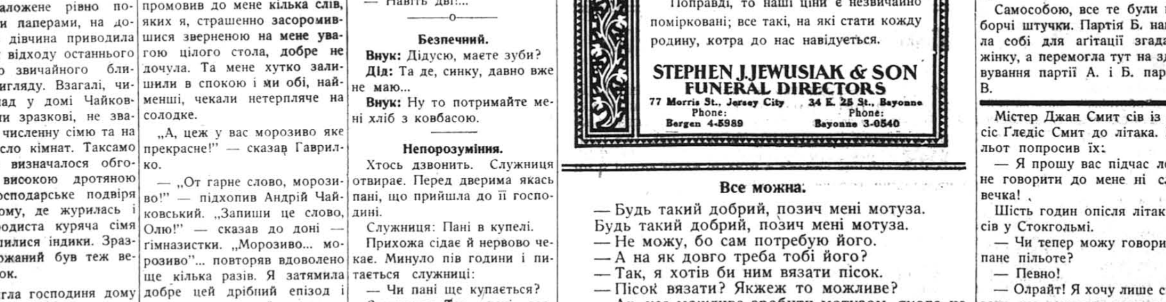
НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в середу, 10-го липня (July), в годині 8-мій ввечір в гали церковній, 37 Мортон ул. Просимо всіх членів прибути. Суспендовані і довгуючі повинні вирівнати свої залеглости цього місяця. — С. Присяжний, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. И. Товариство Вільних Козаків, від. 316 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 11-го липня точно в годині 8-мій ввечір. Просимо всіх членів прийти на ті збори, маємо важні справи до полагодження. Контрольна комісія здасть справоздання за перший піврік. Довгуючі члени зволять вирівнати свою залеглість бо в противнім разі будуть суспендовані. — В. Ґурянський, секр.

Промова „поржондного" радного.

„Панове радні! Ми сі тут зійшли, бо нас скликали, бо ми радні, а тому що ми радні, ми сі тому зійшли. Так давно було, що сі радні сходили, — як їх скликали, — бо вони були на це радні і тому їх скликали. А тому що ми є радні, нас скликают, а ми сі сходимо, бо так давно було і так все буде, що радних скликают, а вони сі сході, бо вони на це радні і це все прошу дати під голосовані".

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (64)

Тарзан біг обережно з непритомним Обровським на плечах. Під вечір він прийшов до оселі начальника Мпугу, про котрого Тарзан знав, що він прихильний для білих людей. Мпугу також завдячував панови джунглів своє життя, бо його Тарзан виратував перед кількома місяцями.

„Коли він подужає", сказав Тарзан, „візьми його до Джінджі і проси урядового комісаря, щоб забрав його на побереже". Після того Тарзан затримався лише стільки, щоб дещо перекусити, а потім пігнав на північ, коли вже запав сумерк. Щойно тепер мав він пережити найстрашніші пригоди свого життя.

Колиб Тарзан був натрапив на безпритомну Ронду Тері тоді, як лев стояв над нею, він був би швидко розправився з звірем. Але тоді Тарзан був іще далеко. Та, на її щастя, запах крови заманив льва назад до коня і він повернувся туди. Перевернув стерво і потягнув його в гущавину.

Ронда прийшла до себе, підняла незначно голову й побачила, що у віддалі яких 20 стіп росло невелике дерево. Чи вона дістанеться на нього ще в час? З такою думкою вона почала незвичайно обережно повзти в напрямку дерева, цаль за цалем, стопа за стопою — пять стіп, десять, пятнацять! Припадково оглянулася назад і завважала, як лев саме виходив з гущавини!